

Bizim vazifemiz müsbet hareket etmektir. Menfî hareket değildir.

Bediüzzaman Said Nursî

Aziz kardeşlerim,

Bizim vazifemiz müsbet hareket etmektir. Menfî hareket değildir. Rıza-yı İlâhiye göre sırf hizmet-i imaniyeyi yapmaktır, vazife-i İlâhiyeye karışmamaktır. Bizler âsâyîşi muhafazayı netice veren müsbet iman hizmeti içinde herbir sıkıntıya karşı sabırla, şükürle mükellefiz.

.....

Asıl mesele bu zamanın cihad-ı mânevîsidir. Mânevî tahribatına karşı sed çekmektir. Bununla dahilî âsâyîşe bütün kuvvetimizle yardım etmektir.

Evet, mesleğimizde kuvvet var. Fakat bu kuvvet, âsâyîşi muhafaza etmek içindir. وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى (Hiçbir günahkar başkasının günahını yüklene-
mez. (En'am Suresi: 164.)) düsturu ile-ki "Bir cânî yüzünden onun kardeşi, hanedanı, çoluk-çocuğu mesul olamaz"-işte bunun içindir ki, bütün hayatımda bütün kuvvetimle âsâyîşi muhafazaya çalışmışım. Bu kuvvet dahile karşı değil, ancak hâricî tecavüze karşı istimal edilebilir.

.....

Dâhildeki hareket, müsbet bir şekilde mânevî tahribata karşı mânevî, ihlâs sırrıyla hareket etmektir. Hariçteki cihad başka, dahildeki cihad başkadır. Şimdi milyonlar hakikî talebeleri Cenab-ı Hak bana vermiş. Biz bütün kuvvetimizle dahilde ancak âsâyîşi muhafaza için müsbet hareket edeceğiz. Bu zamanda dahil ve hariçteki cihad-ı mânevîyedeki fark pek azımdır.

.....

Risale-i
Nur, beşeri
anarşistlikten
kurtarmaya
bir derece
vesile olduğu
gibi, İslâmın
iki kahraman
kardeşi olan
Türk ve Arabı
birleştirmeye,
bu Kur'ân'ın
kanun-u
esasilerini
neşretmeye
vesile olduğunu
düşmanlar da
tasdik ediyorlar.

Üçüncü mesele: Şimdi küfr-ü mutlak, öyle cehennem-i mânevî neşrine çalışıyor ki, kâinata hiçbir kâfir ona yanaşmamak lâzım geliyor. Kur'ân'ın "rahmeten lil'âlemîn" olduğunun bir sırrı budur ki: Nasıl Müslümanlara rahmettir; âhirete iman, Allah'a iman ihtimalini vermesiyle de, bütün dinsizlere ve bütün âleme ve nev-i beşere rahmet olmasına bir nükte, bir işaretir ki, o mânevî cehennemden dünyada da onları bir derece kurtarmış. Halbuki şimdi fen ve felsefenin dalâlet kısmı, yani Kur'ân'la barışmayan, yoldan çıkmış, Kur'ân'a muhalefet eden kısmı, küfr-ü mutlakı komünistler tarzında neşre başladılar. Komünistlik perdesinde anarşistliği netice verecek bir surette münafıklar, zındıklar vasıtasıyla ve bazı müfrit dinsiz siyasetçiler vasıtasıyla neşir ile aşılarmaya başlandığı için, şimdiki hayat, dinsiz olarak kabil değildir, yaşamaz. "Dinsiz bir millet yaşamaz" hükmü bu noktaya işaret eder. Küfr-ü mutlak olduğu zaman, hakikat-i halde yaşanmaz. Onun için, Kur'ân-ı Hakîm, bu asırda bir mucize-i mânevîyesi olarak Risale-i Nur şakirtlerine bu dersi vermiş ki, küfr-ü mutlakla, anarşistliğe karşı sed çeksin. Hem çekmiş. Evet Çin'i, hem yarı Avrupayı ve Balkanları istilâ eden bu cereyana karşı bizi muhafaza eden Kur'ân-ı Hakîmin bu dersidir ki, o hücumla karşı sed çekmiş, bu suretle o tehlikeye karşı çare bulmuştur.

Demek bir Müslüman mümkün değil, başka bir dine girip, ya Hıristiyan ve Yahudi, hususan bolşevik gibi olmak... Çünkü, bir İsevi, Müslüman olsa, İsa Aleyhisselâmı daha ziyade sever. Bir Müsevî, Müslüman olsa, Musa Aleyhisselâmı daha ziyade sever. Fakat bir Müslüman, Muhammed Aleyhisselâtu Vesselâmın zincirinden çıksa, dinini bıraksa, daha hiçbir dine girmez, anarşist olur; ruhunda kemâlâta medar hiçbir hâlet kalmaz. Vicdanı tefessüh eder, hayat-ı içtimaiyeye bir zehir olur.

.....
Risale-i Nur, beşeri anarşistlikten kurtarmaya bir derece vesile olduğu gibi, İslâmın iki kahraman kardeşi olan Türk ve Arabı birleştirmeye, bu Kur'ân'ın kanun-u esasilerini neşretmeye vesile olduğunu düşmanlar da tasdik ediyorlar.

.....
Kardeşlerim, hastalığım pek şiddetli; belki pek yakında öleceğim ve yahut bütün bütün konuşmaktan-bazan men olduğum gibi-men edileceğim. Onun için benim Nur âhiret kardeşlerim, "ehvenüşşer" deyip bazı biçare yanlışların hatâlarına hücum etmesinler. Daima müsbet hareket etsinler. Menfi hareket vazifemiz değil... Çünkü dahilde hareket menfice olmaz. Madem siyasetçilerin bir kısmı Risale-i Nur'a zarar vermiyor, az müsaadekârdır; "ehvenüşşer" olarak bakınız. Daha "âzamüşşer"den kurtulmak için, onlara zararınız dokunmasın, onlara faydanız dokunsun.

Hem dahildeki cihad-ı mânevî, mânevî tahribata karşı çalışmaktır ki, maddî değil, mânevî hizmetler lâzımdır. Onun için, ehl-i siyasete karışmadığımız gibi, ehl-i siyaset de bizimle meşgul olmaya hiçbir hakları yok...

Emirdağ Lahikası, s. 455-460

Aziz, sıddık kardeşlerim,
Şimdiye kadar gizli münafıklar Risale-i Nur a kanunla, adliye ile ve asayiş ve idare noktasından hükümetin bazı erkanını iğfal edip tecavüz ediyor-

lardı. Biz, müsbet hareket ettiğimiz için, mecburiyet olduğu zaman tedafii vaziyetinde idik. Şimdi planları akim kaldı. Bilakis tecavüzleri Risale-i Nur'un dairesini genişletirdi. Bu defa yeni hurufla Asa-yı Musa yı tab etmek niyetimiz, ihtiyarımız olmadığı halde, tecavüz vaziyeti Risale-i Nur a veriliyor gibidir. Bu hadisenin ehemmiyetli bir hikmeti şu olmak gerektir:

Risale-i Nur, bu mübarek vatanın manevi bir halaskarı olmak cihetiyle, şimdi iki dehşetli manevi belayı def etmek için matbuat alemiyle tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gibidir zannederim.

O dehşetli beladan birisi: Hıristiyan dinini mağlup eden ve anarşiliği yetiştiren şimalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanı, bu vatani manevi istilasına karşı Risale-i Nur, sedd-i Zülkarneyn gibi bir sedd-i Kur'âni vazifesini görebilir ve alem-i İslâmın bu mübarek vatanın ahalisine karşı pek şiddetli itiraz ve ithamlarını izale etmek için matbuat lisanıyla konuşmak lazım gelmiş diye kalbime ihtar edildi.

Emirdağ Labikası s. 90

*Müsbet hareket
etmektir ki, yani,
kendi mes-leğinin
muhabbetiyle
hareket etmek.
Başka mes-
leklerin adâveti
ve başkalarının
tenkîsi, onun
fık-rine ve
ilmine müdahale
etmesin, onlarla
meşgul olmasın.*

İhtilaf ve rekabetin vahim neticelerinden korunmak için dokuz emir

Ehl-i dalâletin zilletindedir ittifakları; ehl-i hidayet in izzetindedir ihtilâfları. Yani, ehl-i gaflet olan ehl-i dünya ve ehl-i dalâlet, hak ve hakikate istinad etmedikleri için, zayıf ve zelildirler. Tezellül için, kuvvet almaya muhtaçtırlar. Bu ihtiyaçtan, başkasının muavenet ve ittifakına samimî yapışrlar. Hattâ, meslekleri dalâlet ise de, yine ittifakı muhafaza ederler. Adeta o haksızlıkta bir hakperestlik, o dalâlette bir ihlâs, o dinsizlikte dinsizdârâne bir taassup ve o nifakta bir vifak yaparlar, muvaffak olurlar. Çünkü samimî bir ihlâs, şerde dahi olsa neticesiz kalmaz. Evet, ihlâs ile kim ne isterse Allah verir.

Amma ehl-i hidayet ve diyanet ve ehl-i ilim ve tarikat, hak ve hakikate istinad ettikleri için ve herbiri bizzat tarik-i hakta yalnız Rabbini düşünüp revfikine itimad ederek gittiklerinden, mâ-nen o meslekten gelen izzetleri var. Zaaf hissetti-ği vakit, insanların yerine Rabbine müracaat eder, medet Ondan ister. Meşreplerin ihtilâfıyla, zâhir-i meşrebine muhalif olana karşı muavenet ihtiyacını tam hissetmiyor, ittifaka ihtiyacını göremiyor. Belki hodgâmlık ve enâniyet varsa, kendini haklı ve muhalifini haksız tevehhüm ederek, ittifak ve muhabbet yerine, ihtilâf ve re-kabet ortaya girer. İhlâsı kaçıır, vazifesi zir ü ze-ber olur.

İşte bu müthiş sebebin verdiği vahim neticeleri görmemenin yegâne çaresi, Dokuz Emirdir. 1. Müsbet hareket etmektir ki, yani, kendi mes-leğinin muhabbetiyle hareket etmek. Başka mes-leklerin adâveti ve başkalarının tenkîsi, onun fık-rine ve ilmine müdahale etmesin, onlarla meşgul olmasın.

2. Belki, daire-i İslâmiyet içinde, hangi meşrepte olursa olsun, medar-ı muhabbet ve uhuvvet ve ittifak olacak çok rabıta-i vahdet bulunduğunu düşünüp ittifak ederek,

3. Ve haklı her meslek sahibinin, başkasının mesleğine ilişmemek cihetinde hakkı ise, "Mesleğim haklıdır," yahut "daha güzeldir" diyebilir. Yoksa,

Hem ehl-i dalâlet
ve haksızlık,
tesanüd
sebebiyle, cemaat
suretindeki
kuvvetli bir
şahs-ı mânevînin
dehâsıyla hücumu
zamanında, o
şahs-ı mânevîye
karşı, en kuvvetli
ferdî olan
mukavemetin
mağlûp
düşüğünü
anlayıp, ehl-i hak
tarafındaki ittifak
ile bir şahs-ı
mânevî çıkarıp,
o müthiş şahs-ı
mânevî-i dalâlete
karşı hakkaniyeti
muhafaza
ettirmek..

başkasının mesleğinin haksızlığını veya çirkinliğini ima eden “Hak yalnız benim mesleğimdir” veyahut “Güzel benim meşrebimdir” diyemez olan in-
saf düsturunu rehber etmek,

4. Ve ehl-i hakla ittifak, tevfik-i Îlâhînin bir sebebi ve diyanetteki izzetin
bir medarı olduğunu düşünmekle,

5. Hem ehl-i dalâlet ve haksızlık, tesanüd sebebiyle, cemaat suretin-
deki kuvvetli bir şahs-ı mânevînin dehâsıyla hücumu zamanında, o şahs-ı
mânevîye karşı, en kuvvetli ferdî olan mukavemetin mağlûp düşüğünü an-
layıp, ehl-i hak tarafındaki ittifak ile bir şahs-ı mânevî çıkarıp, o müthiş
şahs-ı mânevî-i dalâlete karşı hakkaniyeti muhafaza ettirmek,

6. Ve hakkı, bâtılın savletinden kurtarmak için,

7. Nefsini ve enâniyetini,

8. Ve yanlış düşündüğü izzetini,

9. Ve ehemmiyetsiz, rekabetkârâne hissiyatını terk etmekle ihlâsı kaza-
nır, vazifesini hakkıyla ifa eder. (Lemalar, s. 154)

Ve sizi iğfal eden ve adliyeyi şaşırta ve hükümeti bizimle vatana ve mil-
lete zararlı bir surette meşgul eyleyen muarızlarımız olan zındıklar ve mü-
nafıklar, istibdad-ı mutlaka “cumhuriyet” nâmı vermekle, irtidad-ı mutlakı
rejim altına almakla, sefahet-i mutlaka “medeniyet” ismi vermekle, cebr-i
keyfi-i küfrîye “kanun” ismini takmakla hem sizi iğfal, hem hükümeti işgal,
hem bizi perişan ederek, hâkimiyet-i İslâmiyeye ve millete ve vatana ecnebi
hesabına darbeler vuruyorlar. (Şualar, 256)

.....

Hayat-ı içtimaiyenin bir temel taşı...

Son Sözün bir kısmı

Efendiler,

Şimdiki hayat-ı içtimaiyeyi bilemediğimden, makam-ı iddianın gidiş-
tına göre, sizce musammem mahkûmiyetimize bir bahane olmak için, pek
musırrâne ileri sürdüğünüz cemiyetçilik ithamına karşı pek çok katî cevap-
larımızı Ankara ehl-i vukufunun dahi müttefikan tasdikleriyle beraber, bu
derece bu noktada ısrarınıza çok hayret ve taaccüpte bulunurken kalbime
bu mânâ geldi:

Madem, hayat-ı içtimaiyenin bir temel taşı; ve fitrat-ı beşeriyenin
bir hâcet-i zarurîyesi; ve aile hayatından tâ kabile ve millet ve İslâmiyet
ve insaniyet hayatına kadar en lüzumlu ve kuvvetli râbıta; ve her insanın
kâinata gördüğü ve tek başına mukabele edemediği medâr-ı zarar ve hay-
ret ve insanî ve İslâmî vazifelerin ifasına mâni maddî ve mânevî esbabın
tehacûmatına karşı bir nokta-i istinat ve medar-ı tesellî olan dostluk ve
kardeşâne cemaat ve toplanmak ve samimâne uhrevî cemiyet ve uhuvvet,
hem siyasî cephesi olmadığı halde ve bilhassa hem dünya, hem din, hem
âhiret saadetlerine katî vesile olarak iman ve Kur’ân dersinde hâlis bir dost-
luk ve hakikat yolunda bir arkadaşlık ve vatanına ve milletine zararlı şeylere
karşı bir tesanüt taşıyan Risale-i Nur şakirtlerinin pek çok takdir ve tahsine
şâyân ders-i imanda toplanmalarına, “cemiyet-i siyasiye” nâmını verenler,
elbette ve herhalde, ya gayet fena bir surette aldanmış veya gayet gaddar
bir anarşisttir ki, hem insaniyete vahşiyâne düşmanlık eder, hem İslâmiyete

nemrudâne adâvet eder, hem hayat-ı içtimaiyeye anarşiliğin en bozuk ve müterreddi tavrıyla husumet eder ve bu vatana ve millete ve hâkimiyet-i İslâmiyeye ve dinî mukaddesata karşı mürtedâne, mütemerridâne, anûdâne mücadele eder. Veya ecnebi hesabına bu milletin can damarını kesmeye ve bozmaya çalışan el-hannâs bir zındıktır ki, hükümeti iğfal ve adliyei şaşırır, tâ o şeytanlara, firavunlara, anarşistlere karşı şimdye kadar istimal ettiğimiz mânevî silâhlarımızı, kardeşlerimize ve vatanımıza çevirsin veya kırdırsın.

Mevkuf Said Nursi (Şualar, 257)

Sevgi, dostluk ve kardeşlik duygusu

Mü'minlerde nifak ve şikak, kin ve adavete sebebiyet veren tarafgirlik ve inat ve haset, hakikatçe ve hikmetçe ve insaniyet-i kübra olan İslâmiyetçe ve hayat-ı şahsiyece ve hayat-ı içtimaiyece ve hayat-ı maneviyece çirkin ve merduktur, muzır ve zulümdür ve hayat-ı beşeriye için zehirdir.

Şu hakikatin gayet çok vücuhundan altı veçhini beyan ederiz.

Birinci Vecih

Hakikat nazarında zulümdür.

Ey mü'mine kin ve adavet besleyen insafsız adam! Nasıl ki, sen bir gemide veya bir hanede bulunsan, seninle beraber dokuz masum ile bir canı var. O gemiyi gark ve o haneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini, semavata işittirecek derecede bağıracağını. Hattâ birtek masum, dokuz canı olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz.

Aynen öyle de, sen, bir hane-i Rabbaniyeye ve bir sefine-i İlâhiye olan bir mü'minin vücudunda, iman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi, dokuz değil, belki yirmi sıfat-ı masume varken, sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir canı sıfatı yüzünden ona kin ve adavet bağlamakla o hane-i maneviye-i vücudun manen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şenî ve gaddar bir zulümdür.

İkinci Vecih

Hem hikmet nazarında dahi zulümdür. Zira malûmdur ki, adavet ve muhabbet, nur ve zulmet gibi zıttırlar. İkisi, mana-yı hakikîsinde olarak beraber cem olamazlar.

Eğer muhabbet, kendi esbabının rüçhaniyetine göre bir kalpte hakikî bulunsa, o vakit adavet mecazî olur, acımak suretine inkılâp eder. Evet, mü'min, kardeşini sever ve sevmeli. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değil, belki lütufla ıslahına çalışır. Onun için, nass-ı hadisle, "Üç gündün fazla mü'min mü'mine kûsûp kat-ı mükâleme etmeyecek." Eğer esbab-ı adavet galebe çalıp, adavet, hakikatiyle bir kalpte bulunsa, o vakit muhabbet mecazî olur, tasannu ve temellük suretine girer.

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki, mü'min kardeşine kin ve adavet ne kadar zulümdür. Çünkü, nasıl ki sen âdi, küçük taşları Kâbe'den daha ehemmiyetli ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de, Kâbe hürmetinde olan iman ve Cebel-i Uhud azametinde

Mü'minlerde nifak ve şikak, kin ve adavete sebebiyet veren tarafgirlik ve inat ve haset, hakikatçe ve hikmetçe ve insaniyet-i kübra olan İslâmiyetçe ve hayat-ı şahsiyece ve hayat-ı içtimaiyece ve hayat-ı maneviyece çirkin ve merduktur, muzır ve zulümdür ve hayat-ı beşeriye için zehirdir.

İmanın verdiği
nur ve şuurla ve
sana gösterdiği ve
bildirdiği esma-i
İlâhiye adedince
vahdet alâkaları ve
ittifak rabitaları
ve uhuvvet
münasebetleri var.

olan İslâmiyet gibi çok evsaf-ı İslâmiye muhabbeti ve ittifakı istediği hâlde, mü'mine karşı adavete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı kusurâtı iman ve İslâmiyete tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu, aklın varsa anlarsın.

Evet, tevhid-i imanî, elbette tevhid-i kulûbu ister. Ve vahdet-i itikat dahi, vahdet-i içtimaiyeyi iktiza eder.

Evet, inkâr edemezsin ki, sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla, o adama karşı dostâne bir rabita anlarsın; ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan, arkadaşâne bir alâka telâkki edersin. Ve bir memlekette beraber bulunmakla, uhuvvetkârâne bir münasebet hissedersin. Halbuki, imanın verdiği nur ve şuurla ve sana gösterdiği ve bildirdiği esma-i İlâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak rabitaları ve uhuvvet münasebetleri var.

Meselâ, her ikinizin Hâlıkınız bir, Mâlikiniz bir, Mâbudunuz bir, Râzıkınız bir, bir, bir; bine kadar bir, bir.

Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kubleniz bir, bir, bir, yüze kadar bir, bir. Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir, ona kadar bir, bir.

Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak manevî zincirler buldukları hâlde, şikak ve nifaka, kin ve adavete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adavet etmek ve kin bağlamak, ne kadar o rabita-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebat-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu, kalbin ölmemişse, aklın sönmemişse anlarsın.

Üçüncü Vecih

Adalet-i mahzayı ifade eden *وَلَا تَنْدِرُوا زَانِدًا وَمُنْكَرًا* (Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. En'âm Sûresi, 6:164.) sırrına göre, bir mü'minde bulunan câni bir sıfat yüzünden, sair masum sıfatlarını mahkûm etmek hükmünde olan adavet ve kin bağlamak, ne derece hadsiz bir zulüm olduğunu; ve bhusus bir mü'minin fena bir sıfatından darılıp, küsüp, o mü'minin akrabasına adavetini teşmil etmek, *وَعَيْنُ الرَّجَاعِ عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ* **وَلَكِنَّ عَيْنَ الشُّحْرِطِ تُبْدِي الْمَسْأُومِيَا** ("Muhakkak ki insan çok zalimdir." İbrahim Sûresi, 14:34) sigai mübalâğa ile gayet azim bir zulüm ettiğini, hakikat ve şeriat ve hikmet-i İslâmiye sana ihtar ettiği hâlde, nasıl kendini haklı bulursun, "Benim hakkım var" dersin?

Hakikat nazarında sebab-i adavet ve şer olan fenalıklar, şer ve toprak gibi kesiftir; başkasına sirayet ve in'ikâs etmemek gerektir. Başkası ondan ders alıp şer işlese, o başka meseledir. Muhabbetin esbabı olan iyilikler, muhabbet gibi nurdur; sirayet ve in'ikâs etmek, şe'nidir. Ve ondandır ki, "Dostun dostu dosttur" sözü durub-u emsal sırasına geçmiştir. Hem onun içindir ki, "Bir göz hatırı için çok gözler sevilir" sözü umumun lisanında gezer.

İşte ey insafsız adam! Hakikat böyle gördüğü hâlde, sevmediğin bir adamın sevimli, masum bir kardeşine ve taallukatına adavet etmek ne kadar hilâf-ı hakikat olduğunu, hakikatbîn isen anlarsın.

Dördüncü Vecih

إِنَّا أَنْتَ أَكْرَمَتِ الْكَرِيمِ مَلَكْتَهُ ۝ وَإِنَّا أَنْتَ أَكْرَمَتِ الْبَيْمِ مَرْمَا

Hayat-ı şahsiye nazarında dahi zulümdür. Şu Dördüncü Vecihin esası olarak birkaç düsturu dinle:

Birincisi: Sen mesleğini ve efkârını hak bildiğin vakit, “Mesleğim haktır veya daha güzeldir” demeye hakkın var. Fakat “Yalnız hak benim mesleğimdir” demeye hakkın yoktur.

وَإِذَا مَرُّوا بِاللُّغُومِ مَرُّوا كِرَامًا ۝ وَإِن تَعَفُوا وَتَصَفَحُوا وَتَخَفَرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Rıza gözü, ayıplara karşı kördür. Kem göz ise kusurları araştırır.” Ali Mâverdi, Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn, s. 10; Dîvânü'ş-Şâfi, s. 91.) sırınca, insafsız nazarın ve düşkün fikrin hakem olamaz, başkasının mesleğini butlan ile mahkûm edemez.

İkinci düstur: Senin üzerine haktır ki, her söylediğin hak olsun. Fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yoktur. Her dediğin doğru olmalı; fakat her doğruyu demek doğru değildir. Zira senin gibi niyeti hâlis olmayan bir adam, nasihati bazen damara dokundurur, aksülamel yapar.

Üçüncü Düstur: Adavet etmek istersen, kalindeki adavete adavet et, onun ref'ine çalış. Hem en ziyade sana zarar veren nefs-i emmârene ve heva-i nefsinde adavet et, ıslahına çalış. O muzır nefsin hatırı için mü'minlere adavet etme. Eğer düşmanlık etmek istersen, kâfirler, zındıklar çoktur; onlara adavet et. Evet, nasıl ki muhabbet sıfatı muhabbete lâyıktır. Öyle de, adavet hasleti, her şeyden evvel kendisi adavete lâyıktır.

Eğer hasmını mağlûp etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünkü, eğer fenalıkla mukabele edersen, husumet tezayüt eder. Zahiren mağlûp bile olsa, kalben kin bağlar, adaveti idame eder. Eğer iyilikle mukabele etsen, nedamet eder, sana dost olur.

(İyi ve izzetli birine iyilik edersen, onu elde edersin. Kötü birine iyilik edersen, o daha da azar.)(Bu beyit Mütenebbi'ye aittir. Bkz. el-Örfü't-Tayyib fi Şerhi Dîvânî't-Tayyib, s. 387.) hükmünce, mü'minin şe'ni, kerîm olmaktır. Senin ikramınla sana musahhar olur. Zahiren leîm bile olsa, iman cihetinde kerimdir. Evet, fena bir adama “İyisin, iyisin” desen iyileşmesi ve iyi adama “Fenasın, fenasin” desen fenalaşması çok vuku bulur. Öyleyse,

“Boş sözlerle, çirkin davranışlarla karşılaştıkları zaman, izzet ve şereflerini muhafaza ederek oradan geçip giderler.” Furkan Sûresi, 25:72. “Eğer onları affeder, kusurlarına bakmaz ve bağışlarsanız, şüphesiz ki Allah da çok bağışlayıcı ve çok merhamet edicidir.” Teğabün Sûresi, 64:14.) gibi desatir-i kudsiye-i Kur'âniyeye kulak ver. Saadet ve selâmet ondadır. (Mektubat, s. 442-448.)

Eğer hasmını
mağlûp etmek
istersen,
fenalığına karşı
iyilikle mukabele
et. Çünkü, eğer
fenalıkla mukabele
edersen, husumet
tezayüt eder.
Zahiren mağlûp
bile olsa, kalben
kin bağlar, adaveti
idame eder. Eğer
iyilikle mukabele
etsen, nedamet
eder, sana dost
olur.

Toplum hayatını düzenleyen esaslar

Ezcümle: Hayat-ı içtimaiyeyi idâre eden en mühim esas olan hürmet ve merhamet gayet sarsılmış. Bazı yerlerde, gayet elîm ve biçare ihtiyarlar, peder ve valideler hakkında dehşetli neticeler veriyor.

Cenab-ı Hakka şükür ki, Risale-i Nur, bu müthiş tahrîbata karşı girdiği yerlerde mukavemet ediyor, tamir ediyor. Sedd-i Zülkarneynin tahrîbiyle

ize bunu katiyen
söylüyorum
ki, şu milletin
saadeti ve selâmeti
Ermenilerle ittifak
ve dost olmaya
vâbestedir. Fakat
mütezellilâne dost
olmak değil, belki
izzet-i milliyeyi
muhâfaza ederek,
musâlaha elini
uzatmaktır.

Ye'cüc ve Me'cücün dünyayı fesada vermesi gibi, şeriat-ı Muhammediye (a.s.m.) olan sedd-i Kur'ani'nin tezelzülüyle ve Ye'cüc ve Me'cücden daha müthiş olarak ahlâkta ve hayatta zulmetli bir anarşilik ve zulümlü bir dinsizlik fesada ve ifsada başlıyor.

Risale-i Nur'un şakirtleri, böyle bir hadisede manevi mücahedeleri, inşaallah zaman-ı Sahâbedeki gibi, az amelle, pek büyük sevap ve âmâl-i sâlihaya medar olur.

Aziz kardeşlerim,

İşte böyle bir zamanda, bu dehşetli hadisata karşı, ihlas kuvvetinden sonra bizim en büyük kuvvetimiz, iştirâk-i âmâl-i uhrevî düsturuyla bir-birimize kalemlerle, herbirinin âmâl-i salihâ defterine hasenat yazdırdıkları gibi; lisanlarıyla, herbirinin takvâ kalesine ve siperine kuvvet ve imdat göndermektir. Ve bilhassa fırtınalı tehacüme hedef olan bu fakir ve aciz kardeşinize, bu mübarek şuhur-u selâsede ve eyyâm-ı meşhurede yardıma koşmak, sizin gibi kahraman ve vefadar ve şefkatkârların şe'nidir. Bütün ruhumla bu imdad-ı maneviyyi sizden rica ediyorum. Ve ben dahi, iman ve sadakat şartıyla, Risale-i Nur talebelerini bütün dualarıma ve manevi kazançlarıma, yirmi dört saatte, iştirak-i âmâl-i uhreviye düsturuyla, bazan yüz defadan ziyade "Risale-i Nur talebeleri" ünvanıyla hissedar ediyorum.

Said Nursî (Kastamonu Lahikası, s. 111)

Azınlık hakları

Suâl: "Ermeniler zimmîdirler. Ehl-i zimmet, zimmettarlarıyla nasıl müsâvi olur?"

Cevap: Kendimizi dev aynasında görmemeliyiz. Kabahat bizde. Tamamen zimmetimize alamadık, bihakkın adâlet-i şeriatı gösteremedik. Şeriat dairesinde, hukuklarını istibdâdın sünnet-i seyyesiyile muhâfaza edemedik; sonra da istedik, kuvvetimiz kalmadı. Ben şimdi Ermenilere bir nevi zimmî-i muâhid nazarıyla bakıyorum.

Suâl: "Ermeniler bize düşmanlık edip, hile ve hıyânet ediyorlar. Nasıl dostluk üzerinde ittifak edeceğiz?"

Cevap: Düşmanlığın sebebi olan istibdat öldü. İstibdâdın zevâliyle dostluk hayat bulacak. Size bunu katiyen söylüyorum ki, şu milletin saadeti ve selâmeti Ermenilerle ittifak ve dost olmaya vâbestedir. Fakat mütezellilâne dost olmak değil, belki izzet-i milliyeyi muhâfaza ederek, musâlaha elini uzatmaktır.

Bir şey söyleyeceğim: Eğer mümkündür, Ermeniler birden sahife-i vücuttan silinsin. Olabilir. Yalnız, size husumetin bir faydası olsun. Yoksa, mutlaka husumet zarardır. Halbuki, Adem zamanından yolda arkadaşlık eden bizimle gelmiş büyük bir unsurun zevâli değil, belki küçük bir kavmin mahvı dahi **دُونَهُ خَرَطُ الْقَتَادِ** 'dır. Ömer Dilân Kabilesi bin senedir yine Ömer Dilândır. Hem de, onlar uyanmışlar; siz uykudasınız, rüyâ görüyorsunuz. Hem de, fikr-i milliyette müttefik ve kavîdirler; siz, ihtilâfla şimdilik boşsunuz, hem de galebe etmek istiyorsunuz. Onlar sizi mağlup ettiği silah ile, yani akıl ile, fikr-i milliyetle, meyl-i terakkî ile, temâyül-ü adâlet ile mağlup edebilirsiniz. Bence şimdi kılıç vuran, o kılıncın aksi döner, yetimlerine dokunur. Şimdi galebe kılıç ile değildir. Kılıç olmalı, lâkin aklın elinde. Hem

de dostluğun sebebi vardır. Zîrâ komşudurlar. Komşuluk, dostluğun komşusudur. Hem de onlar uyandılar, dünyaya yayıldılar, terakkiyât tohumlarını topladılar; vatanımızda ekecekler. Bizi medeniyete mecbur, terakkîye îkaz, bizdeki fikr-i milliyeti hüşyâr ediyorlar.

İşte şu noktalara binâen, onlarla ittifak etmek lâzımdır. Hem de bizim düşmanımız ve bizi mahveden, cehâlet ağa, oğlu zaruret efendi ve hafidi husumet beydir. Ermeniler bize düşmanlık etmişlerse, şu üç müfsidin kumandası altında yapmışlar.

Önünde, dikenli bir ağacın kabuğunu soymak kadar güç engeller var. (Arap atasözü)

(Münazarat, s. 67-69)

Sual: Bir kısım Jön Türk der: "Demeyiniz Hıristiyanlara hey kâfir! Zira ehl-i kitaptırlar." Neden kâfir olana kâfir demeyeceğiz?

Cevap: Kör adama, hey kör demediğiniz gibi... Çünkü eziyettir. Eziyetten nehiy var. مَنْ أَذَى ذِمَّتِي... الع "Kim zimmî olan birine eziyet ederse..." Hadis-i şerifin devamı "Ben onun hasmı olurum." şeklindedir. (el-Münâvî, Feyzül-Kadir: 6:19, hadis no: 8270.) (Münazarat, s. 71)

İhtilâlât-ı beşeriyenin sebepleri

İşârâtül-İ'câz'da ispat edildiği gibi, bütün ihtilâlât-ı beşeriyenin mâdeni bir kelime olduğu gibi, bütün ahlâk-ı seyyienin menbaı dahi bir kelimedir.

Birinci Kelime: "Ben tok olayım, başkası açlıktan ölse, bana ne."

İkinci Kelime: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Evet, hayat-ı içtimâiye-i beşeriyede havâs ve avâm, yani zenginler ve fakirler, muvâzeneleriyle rahatla yaşarlar. O muvâzenenin esâsı ise, havâs tabakasında merhamet ve şefkat; aşağısında, hürmet ve itaattir. Şimdi, birinci kelime havâs tabakasını zulme, ahlâksızlığa, merhametsizliğe sevk etmiştir; ikinci kelime avâmı kine, hasede, mübârezeye sevk edip, rahat-ı beşeriyeyi birkaç asırdır selb ettiği gibi; şu asırda, sa'y, sermâye ile mübâreze neticesi, herkesçe mâlûm olan Avrupa hâdisât-ı azîmesi meydana geldi.

İşte, medeniyet, bütün cemiyât-ı hayriye ile ve ahlâkî mektepleriyle ve şedid inzibat ve nizâmâtıyla, beşerin o iki tabakasını musâlâha edemediği gibi, hayat-ı beşerin iki müthiş yarasını tedâvi edememiştir. Kur'an, birinci kelimeyi esâsından vücûb-u zekât ile kal' eder, tedâvi eder; ikinci kelimenin esâsını hurmet-i ribâ ile kal' edip, tedâvi eder. Evet, âyet-i Kur'âniye, âlem kapısında durup, ribâyâ "Yasaktır!" der. "Kavga kapısını kapamak için, ribâ kapısını kapayınız!" diyerek, insanlara ferman eder. Şâkirdlerine, "Girmeyiniz!" emreder.

İkinci esas: Medeniyet, taaddüd-ü ezvâcî kabul etmiyor. Kur'an'ın o hükmünü, kendine muhâlif-i hikmet ve maslahat-ı beşeriyeye münâfi telâkkî eder.

Evet, eğer izdivaçtaki hikmet, yalnız kazâ-i şehvet olsa, taaddüd bilakis olmalı. Halbuki, hattâ bütün hayvanâtın şehâdetiyle ve izdivaç eden nebâtâtın tasdikleriyle sabittir ki, izdivâcın hikmeti ve gâyesi, tenâsüldür. Kazâ-i şehvet lezzeti ise, o vazifeyi gördürmek için rahmet tarafından verilen bir ücret-i cüz'iyedir. Mâdem, hikmeten, hakikaten, izdivaç nesil içindir, nevin bekâsı içindir. Elbette, bir senede yalnız bir defa tevellüde kâbil ve

İşte, medeniyet,
bütün cemiyât-ı
hayriye ile
ve ahlâkî
mektepleriyle
ve şedid inzibat
ve nizâmâtıyla,
beşerin o iki
tabakasını
musâlâha
edemediği gibi,
hayat-ı beşerin
iki müthiş
yarasını tedâvi
edememiştir.

Hem, fikr-i milliyette bir zevk-i nefsânî var, gâfletkârâne bir lezzet var, şeâmetli bir kuvvet var. Onun için, şu zamanda hayat-ı içtimâîye ile meşgul olanlara, "Fikr-i milliyeti bırakınız" denilmez. Fakat, fikr-i milliyet iki kısımdır.

ayın yalnız yarısında kâbil-i telâkkuh olan ve elli senede ye'se düşen bir kadın, ekserî vakitte, tâ yüz seneye kadar kâbil-i telküh bir erkeğe kâfi gelmediğinden, medeniyet pekçok fâhişehâneleri kabul etmeye mecburdur.

Üçüncü esas: Muhâkemesiz medeniyet, Kur'an kadına sülüs verdiği için âyeti tenkid eder. Halbuki, hayat-ı içtimâîyede ekser ahkâm, ekseriyet itibâriyle olduğundan; ekseriyet itibâriyle bir kadın kendini himâye edecek birisini bulur, erkek ise ona yük olacak ve nafakasını ona bırakacak birisiyle teşrik-i mesâi etmeye mecbur olur. İşte, bu sûrette bir kadın, pederinden yarısını alsın, kocası noksanîyetini temin eder. Erkek, pederinden iki parça alsın, bir parçasını tezevvüc ettiği kadının idaresine verecek; kızkardeşine müsâvi gelir. İşte, adâlet-i Kur'âniye böyle iktizâ eder, böyle hükmetmiştir. (Sözler, s. 373-374)

Milliyetimiz bir vücuddur; rûhu İslamiyet, akli Kur'an ve îmandır.

Üçüncü Mebhas

"Sizi tâife tâife, millet millet, kabîle kabîle yaratmışım; tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayatı içtimâîyeye âit münâsebetlerinizi bilirsiniz birbirinize muâvenet edesiniz. Yoksa, sizi kabîle kabîle yaptım ki yekdiğerinize karşı inkâr ile yabânî bakasınız husûmet ve adâvet edesiniz değildir."

İkinci Mesele: Şu âyet-i kerîmenin işaret ettiği "teârûf ve teâvün düsturu" nun beyânı için deriz ki:

Nasıl ki bir ordu fırkalara, fırkalar alaylara, alaylar taburlara, bölüklere, tâ takımlara kadar tefrik edilir; tâ ki her neferin muhtelif ve müteaddit münâsebâtı ve o münâsebata göre vazifeleri tanınsın, bilinsin ve tâ o ordunun efradları düstur-u teâvün altında, hakîki bir vazife-i umûmiye görsün ve hayat-ı içtimâîyeleri, adânın hücumundan mâsun kalsın. Yoksa, tefrik ve inkısam, bir bölük bir bölüğe karşı rekâbet etsin, bir tabur bir tabura karşı muhasemet etsin, bir fırka bir fırkanın aksine hareket etsin değildir. Aynen öyle de, hey'et-i içtimâîye-i İslâmiye, büyük bir ordudur; kabâil ve tavaife inkısam edilmiş; fakat, binbir bir birler adedince cihet-i vahdetleri var. Hâlikları bir, Rezzakları bir, Peygamberleri bir, kableleri bir, kitapları bir, vatanları bir; bir, bir, bir, binler kadar bir, bir... İşte bu kadar bir birler; uhuvveti, muhabbeti ve vahdeti iktizâ ediyorlar. Demek, kabâil ve tavâife inkısam, şu âyetin îlân ettiği gibi, teârûf içindir, teâvün içindir; tenâkür için değil, tahâsum için değildir.

Üçüncü Mesele: Fikr-i milliyet, şu asırda çok ileri gitmiş. Husûsan des-sas Avrupa zâlinleri, bunu İslâmlar içinde menfî bir sûrette uyandırıyorlar; tâ ki, parçalayıp, onları yutsunlar.

Hem, fikr-i milliyette bir zevk-i nefsânî var, gâfletkârâne bir lezzet var, şeâmetli bir kuvvet var. Onun için, şu zamanda hayat-ı içtimâîye ile meşgul olanlara, "Fikr-i milliyeti bırakınız" denilmez. Fakat, fikr-i milliyet iki kısımdır. Bir kısmı menfî'dir, şeâmetlidir, zararlıdır; başkasını yutmakla beslenir, diğelerine adâvetle devam eder, müteyakkız davranır. Şu ise, muhâsemet ve keşmekeşe sebeptir. Onun içindir ki, hadîs-i şerifte ferman

etmiş:

İslâm, Câhiliyyetten kalma ırkçılık ve kabileciliği kaldırmıştır.

Ve Kur'ân'da ferman etmiş:

Kâfirler kalblerine câhiliyet taassubundan ibâret olan o gayreti yerleştirdiklerinde, Allah, Resûlünün ve mü'minlerin üzerine sükûnet ve emniyetini indirdi ve onlara takvâda ve sözlerine bağlılıkta sebat verdi. Zâten onlar buna lâıyk ve ehil kimselerdi. Allah ise her şeyi hakkıyla bilir. (Fetih Sûresi: 26.)

İşte şu hadis-i şerif, şu âyet-i kerime katî bir sûrette menfi bir milliyeti ve fikr-i unsuriyeti kabul etmiyorlar. Çünkü, müsbet ve mukaddes İslâmiyet milliyeti, ona ihtiyaç bırakmıyor.

.....

menfû unsuriyet fikriyle Şark vilâyetlerindeki vatandaşlara veya Cenub tarafındaki dindaşlara adâvet besleyip, onlara karşı cephe almak, çok zararları ve mehâlikî ile beraber, o Cenub efradları içinde düşman olarak yoktur ki, onlara karşı sephe alınsın. Cenubdan gelen Kur'ân nûru var, İslâmiyet ziyâsı gelmiş; o, içimizde vardır ve her yerde bulunur. İşte o dindaşlara adâvet ise, dolayısıyla İslâmiyete, Kur'ân'a dokunur. İslâmiyet ve kur'ân'a karşı adâvet ise, bütün bu vatandaşların hayat-ı dünyeviye ve hayat-ı uhreviyesine bir nevî adâvettir. Hamiyet nâmına hayat-ı içtimâiyeye hizmet edeyim diye, iki hayatın temel taşlarını harap etmek, hamiyet değil hamakattır.

Dördüncü Mesele: Müsbet milliyet, hayat-ı içtimâiyenin ihtiyac-ı dahilîsinden ileri geliyor; teâvüne, tesânüde sebeptir, menfaatli bir kuvvet temin eder, uhuvvet-i İslâmiyeyi daha ziyâde teyid edecek bir vâsıta olur.

Şu müsbet firka-i milliyet, İslâmiyete hâdim olmalı, kal'a olmalı, zirh olmalı; yerine geçmemeli, Çünkü, İslâmiyetin verdiği uhuvvet içinde, bin uhuvvet var; âlem-i bekâda ve âlem-i berzahta o uhuvvet bâkî kalıyor. Onun için, uhuvvet-i milliyet ne kadar da kavî olsa, onun bir perdesi hükmüne geçebilir. Yoksa, onu onun yerine ikâme etmek, aynı kal'anın taşlarını, kal'anın içindeki elmas hazînesinin yerine koyup, o elmasları dışarı atmak nevinden ahmakâne bir cinayettir.

İşte ey ehl-i Kur'ân olan şu vatanın evlâtları; altı yüz sene değil, belki, Abbâsiler zamanından beri bin senedir Kur'ân-ı Hakîmin bayraktarı olarak, bütün cihâna karşı meydan okuyup, Kur'ân'ı ilân etmişsiniz. Milliyetinizi, Kur'ân'a ve İslâmiyete kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müthiş tehâcümâtı def' ettiniz tâ Allah, sevdiği ve kendisini seven mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzet sahibi, Allah yolunda cihad eden bir topluluk getirecektir (Maide Sûresi: 54.) âyetine güzel bir mâsadak oldunuz. Şimdi, Avrupa'nın ve frenkmeşreb münâfıkların desîselerine uyup, şu âyetin evvelindeki hitâba mâsadak olmaktan çekinmelisiniz ve korkmalısınız!

Cây-ı Dikkat Bir Hâl

Türk milleti, anâsır-ı İslâmiye içinde en kesretli olduğu halde; dünyanın her tarafında olan Türkler ise, Müslümandır. Şâir unsurlar gibi Müslim ve gayr-i Müslim olarak iki kısma inkısam etmemiştir; nerede Türk tâfesi varsa, Müslümandır. Müslümanlıktan çıkan veya Müslüman olmayan Türkler, Türklükten dahi çıkmışlardır—Macarlar gibi. Halbuki küçük unsurlarda

Müsbet milliyet, hayat-ı içtimâiyenin ihtiyac-ı dahilîsinden ileri geliyor; teâvüne, tesânüde sebeptir, menfaatli bir kuvvet temin eder, uhuvvet-i İslâmiyeyi daha ziyâde teyid edecek bir vâsıta olur.

Eğer şu milleti
ciddi severseniz,
onlara şefkat
edersiniz. Öyle bir
hamiyet taşıyın-
ız ki, onların
ekserisinin şefkat
sayılsın. Yoksa,
ekserisine merha-
metsizcesine bir
tarzda, şefkate
muhtaç olma-
yan bir kısım-ı
kalilin muvakkat
gafletkârâne
hayat-ı
içtimâiyelerine
hizmet ise, hamii-
yet değildir.

dahi, hem müslim ve hem de gayr-i Müslim var.

Ey Türk kardeş! Bilhassa sen dikkat et! Senin milliyetin İslâmiyetle
imtizaç etmiş; ondan kâbil-i efrik değil. Tefrik etsen, mahvınsın! Bütün se-
nin mâzideki mefâhirin, İslâmiyet defterine geçmiş. Bu mefâhir, zemin
yüzünde hiçbir kuvvetle silinmediği halde, sen, şeytanların vesveseleriyle,
desîseleriyle o mefâhiri kalbinden silme!

.....
Hem, ekser enbiyânın Asya'da zuhuru, ağleb-i Hükemânın Avrupa'da
gelmesi, kader-i ezelin bir remzi, işaretidir ki; Asya akvâmını intihâba
getirecek, terakkî ettirecek, idâre ettirecek, din ve kabdir. Felsefe ve hikmet
ise, din ve kalbe yardım etmeli yerine geçmeli.

.....
İslâmiyetin, Hıristiyanlık ve sâir linlere cihet-i farkının sırr-ı hikmeti
şudur ki:

İslâmiyetin esâsı, mahz-ı Tevhiddir; vesâit ve esbâba tesir-i hakiki ver-
miyor, îcad ve makam cihetiyle kıymet vermiyor. Hıristiyanlık ise, "vele-
diyet" fikrini kabul ettiği için, vesâit ve esbâba bir kıymet verir, enâniyeti
kırmaz. Âdetâ Rubûbiyet-i İlâhiyenin bir cilvesini azizlerine, büyüklerine
verir. Allah'ı bırakıp, bilginlerini ve rahiplerini Rabler edindiler. (Tevbe
Sûresi: 31.) âyetine mâsadak olmuşlar. Onun içindir ki, Hıristiyanların
dünyaca en yüksek mertebede olanları, gurur ve enâniyetlerini muhâfaza
etmekle beraber, sâbık Amerika Reisi Wilson gibi, mutaassıp bir dindar
olur. Mahz-ı tevhid dîni olan İslâmiyet içinde, dünyaca yüksek mertebede
olanlar, ya enaniyeti ve gururu bırakacak veya dindarlığı bir derece bıraka-
cak. Onun için, bir kısmı lâkayd kalıyorlar, belki dinsiz oluyorlar.

.....
Yedinci Mesele: Menfi milliyette fazla hamiyetperverlik gösterenlere
deriz ki: Eğer şu milleti ciddi severseniz, onlara şefkat edersiniz. Öyle bir
hamiyet taşıyınız ki, onların ekserisinin şefkat sayılsın. Yoksa, ekserisine
merhametsizcesine bir tarzda, şefkate muhtaç olmayan bir kısım-ı kalilin
muvakkat gafletkârâne hayat-ı içtimâiyelerine hizmet ise, hamiyet değildir.
Çünkü, menfi unsuriyet fikriyle yapılacak hamiyetkârlığın, milletin seki-
zinden ikisine muvakkat fâidesi dokunabilir, lâyük olmadıkları o hamiiye-
tin şefkatine mazhar olurlar. O sekizden altısı, ya ihtiyardır, ya hastadır,
ya musibetzededir, ya çocuktur, ya çok zaiftir, ya pek ciddi olarak âhireti
düşünür muttakîdirler ki; bunlar, hayat-ı dünyeviyeden ziyâde, müteveccih
oldukları hayat-ı berzahiyeye ve uhreviyeye karşı bir nur, bir tesellî, bir şef-
kat isterler ve hamiyetkâr mübârek ellere muhtaçtırlar. Bunların ışıklarını
söndürmeye ve tesellîlerini kırmaya hangi hamiyet müsaade eder? Heyhat!
Nerede millete şefkat, nerede millet yolunda fedakârlık!

Rahmet-i İlâhiyeden ümit kesilmez. Çünkü, Cenâb-ı hak, bin sene-
den beri Kur'ân'ın hizmetinde istihdam ettiği ve ona bayraktar tâyin ettiği
bu vatandaşların muhteşem ordusunu ve muazzam cemaatini, muvakkat
ârızalarla inşaallah perişan etmez. Yine o nûru ışıklandırır ve vazifesini
idâme ettirir.

(Mektûbât, 26. Mektup, s. 309-314)

Suâl: “İstibdat nedir; meşrûtiyet nedir?”

Cevap: İstibdat tahakkümdür, muâmele-i keyfiyedir, kuvvete istinad ile cebirdir, rey-i vâhiddir, sû-i istimâlâta gâyet müsâit bir zemindir, zulmün temelidir, insâniyetin mâhisidir. Sefâlet derelerinin esfel-i sâfilînine insanı tekerlendiren ve âlem-i İslâmiyeti zillet ve sefâlete düşürttüren ve âgrâz ve husûmeti uyandıran ve İslâmiyeti zehirlendiren, hattâ herşeye sirâyet ile zehrini atan, o derece ihtilâfâtı beyne'l-İslâm ikâ edip, Mûtezile, Cebriye, Mürchie gibi dalâlet fırkalarını tevliid eden, istibdattır.

Evet, taklidin pederi ve istibdâd-ı siyâsinin veledi olan istibdâd-ı ilmîdir ki, Cebriye, Râfîziye, Mûtezile gibi İslâmiyeti müşevveş eden fırkaları tevliid etmiştir.

Suâl: “İstibdat bu derece bir semm-i katil olduğunu bilmezdik. Lehü'l-hamd, parçalandı. Onu esâsiyle tedâvi edecek olan tiryâk-ı meşrûtiyeti bize târif et.”

Cevap: Bâzı memurların ef'ali, adem-i ülfetten dolayı size yanlış ders gösterdiği ve şiddetten neş'et eden müşevveşiyetle hâl-i hazırdan fehmettiğiniz meşrûtiyeti tefsir etmeyeceğim. Belki hükümetin hedef-i maksadı olan meşrûtiyet-i meşrûâyı beyân edeceğim.

İşte, meşrûtiyet **وَشَاوَرْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ** âyet-i kerîmelerinin tecellîsidir ve meşveret-i şer'iyedir. O vücud-u nûrânînin kuvvete bedel, hayatı haktır, kalbi mârifettir, lisânı muhabbettir, akli kânundur, şahıs değildir.

Evet, meşrûtiyet hâkimiyet-i millettir; siz dahi hâkim oldunuz. Umum akvâmın sebep-i saadetidir; siz de saadete gideceksiniz. Bütün eşvâk ve hissiyât-ı âliyeyi uyandırır; uyku bes, siz de uyanınız. İnsanı hayvanlıktan kurtarır; siz de tam insan olunuz. İslâmiyetin bahtını, Asya'nın tâliini açacaktır. Size müjde. Bizim devleti ömr-ü ebedîye mazhar eder. Millettin bekâsıyla ibkâ edecek; siz daha me'yus olmayınız. Bir ince tel gibi her tarafa hevâ ve hevesin tehyîci ile çevrilmeye müstaid olan rey-i vâhid-i istibdâdî lâyetezelzel bir demir direk gibi, lâyetefellel bir elmas kılınç gibi olan efkâr-ı âmmeye tebdil eder; siz de, sefine-i Nuh gibi emniyet ediniz. Herkesi bir padişah hükmüne getiriyor; siz de hürriyetperverlikle padişah olmaya gayret ediniz. Esâs-ı insâniyet olan cüz'-ü ihtiyârı temin eder, âzâd eder; siz de câmid olmaya râzı olmayınız. Üç yüz milyondan ziyâde ehl-i İslâmı bir aşîret gibi birbirine rapteder; siz de o râbıtayı muhâfaza ediniz. Zîrâ meşveret perdeyi attı; milliyet göründü, harekete geldi. Milliyet içinde İslâmiyet ışıklandı, ihtizâza geldi. Zîrâ, milliyetimizin rûhu İslâmiyettir; hakîki ve nisbî ve izâfiden mürekkeptir. Başka millete benzemiyoruz.

(Münazarat, s. 24)

Saniyen: Irkçılık fikri, Emevîler zamanında büyük bir tehlike verdiği ve hürriyetin başında “kulüpler” suretinde büyük zararı görülmesi ve Birinci Harb-i Umumîde yine ırkçılığın istimaliyle mübarek kardeş Arapların mücahid Türklere karşı zararı görüldüğü gibi, şimdi de uhuvvet-i İslâmiyeye karşı istimal edilebilir ve istirahat-i umumiyeye düşmanları gizli dinsizler, yine o ırkçılıkla büyük zarar vermeye çalıştıklarına emareler görünüyor. Halbuki, menfi hareketle başkasının zararıyla beslenmek ırkçılığın seciye-i fitrîsi olduğu halde, evvelâ başta Türk milleti dünyanın her tarafında Müslüman

Evet, meşrûtiyet hâkimiyet-i millettir; siz dahi hâkim oldunuz. Umum akvâmın sebep-i saadetidir; siz de saadete gideceksiniz. Bütün eşvâk ve hissiyât-ı âliyeyi uyandırır; uyku bes, siz de uyanınız. İnsanı hayvanlıktan kurtarır; siz de tam insan olunuz.

Türk, Müslüman demektir. Hattâ Müslüman olmayan kısmı, Türklükten de çıkmışlar. Türk gibi Araplarda da Araplık ve Arap milliyeti İslâmiyetle mezcolmuş ve olmak lâzımdır. Hakikî milliyetleri İslâmiyettir.

olduğundan onların ırkçılıkları İslâmiyetle mezc olmuş, kabil-i tefrik değil. Türk, Müslüman demektir. Hattâ Müslüman olmayan kısmı, Türklükten de çıkmışlar. Türk gibi Araplarda da Araplık ve Arap milliyeti İslâmiyetle mezcolmuş ve olmak lâzımdır. Hakikî milliyetleri İslâmiyettir. O kâfidir. İrkçılık, bütün bütün bir tehlike-i azımdır.

.....
Altmış beş sene evvel Câmîü'l-Ezhere gitmek istiyordum. Âlem-i İslâmın medresesidir diye, ben de o mübarek medresede bir ders almaya niyet ettim. Fakat kusmet olmadı. Cenab-ı Hak rahmetiyle bir fikir ruhuma verdi ki:

Câmîü'l-Ezher Afrika'da bir medrese-i umumiye olduğu gibi, Asya Afrika'dan ne kadar büyük ise, daha büyük bir darülfünun, bir İslâm ünivesitesi Asya'da lâzımdır. Tâ ki İslâm kavimlerini, meselâ: Arabistan, Hindistan, İran, Kafkas, Türkistan, Kürdistan'daki milletleri, menfî ırkçılık ifsat etmesin. Hakikî, müsbet ve kudsi ve umumî milliyet-i hakikiye olan İslâmiyet milliyeti ile **إِنَّمَا الْمَرْءُ بِرَفِئَةٍ** Kur'an'ın bir kanun-u esasininin tam inkişafına mazhar olsun. Ve felsefe fûnunu ile ulûm-u diniye birbiriyle barışsın ve Avrupa medeniyeti, İslâmiyet hakaikiyle tam musalâha etsin. Ve Anadolu'daki ehl-i mektep ve ehl-i medrese birbirine yardımcı olarak ittifak etsin diye, vilâyât-ı şarkiyenin merkezinde hem Hindistan, hem Arabistan, hem İran, hem Kafkas, hem Türkistan'ın ortasında, Medresetü'z-Zehra mânâsında, Câmîü'l-Ezher üslûbunda bir darülfünun, hem mektep, hem medrese olarak bir üniversite için, tam elli beş senedir Risale-i Nur'un hakaikine çalıştığım gibi ona da çalışmışım. En evvel bunun kıymetini (Allah rahmet etsin) Sultan Reşad takdir edip yalnız binasını yapmak için 20 bin altın lira verdiği gibi, sonra ben eski Harb-i Umumîdeki esaretimden döndüğüm vakt, Ankara'da mevcut 200 meb'ustan 163 meb'usun imzası ile 150 bin lira, o zaman paranın kıymetli vaktinde, aynı o üniversite için vermeyi kabul ve imza ettiler.

.....
Dedi: "Ben Müslüman bir Türkü, fâsık bir kardeşime tercih ediyorum. Belki babamdan ziyade ona alâkadarım. Çünkü tam imana hizmet ediyorlar."

Bir zaman geçti, (Allah rahmet etsin) o talebem, ben esarete iken, İstanbul'da mektebe girmiş. Esareten geldikten sonra gördüm. Bazı ırkçı muallimlerden aldığı aksülâmel ile o da Kürtçülük damarıyla başka bir mesleğe girmiş. Bana dedi: "Ben şimdi gayet fâsık, hattâ dinsiz de olsa bir Kürdü salih bir Türke tercih ediyorum." Sonra ben onu birkaç sohbetle kurtardım. Tam kanaati geldi ki, Türkler bu millet-i İslâmiyenin kahraman bir ordusudur.

Ey sual soran meb'uslar! Şarkta beş milyona yakın Kürt var. Yüz milyona yakın İranlı ve Hintliler var. Yetmiş milyon Arap var. Kırk milyon Kafkas var. Acaba birbirine komşu, kardeş ve birbirine muhtaç olan bu kardeşlere, bu talebenin Van'daki medreseden aldığı ders-i dinî mi daha lâzım? Veyahut o milletleri karıştıracak ve ırktaşlarından başka düşünmeyen ve uhuvvet-i İslâmiyeyi tanımayan, sırf ulûm-u felsefeyi okumak ve İslâmî ilimleri nazara almamak olan o merhum talebenin ikinci hali mi daha iyidir? Sizden soruyorum. (Emirdağ Lahikası, 437- 440)

Sosyal yaraları ve hastalıkları tedavi eden beşerin önünü aydınlatan dört unsurdan biri sevgidir

Seyahatimde beni tanımayanlar kıyafetime bakıp, beni tacir zannedip derlerdi ki:

Sual: Sen tacir misin?

Cevap: Evet, tacirim, hem de kimyagerim.

Sual: Nasıl?

Cevap: İki madde var, mezc ettiriyorum. Bir tiryak-ı şafî, bir elektrik-i muzî tevellüt eder.

Sual: Nerede bulunur?

Cevap: Medeniyet ve fazilet çarşısında, cephesinde insan yazılan ve iki ayak üstünde olan sandık içindeki, üstüne kalp yazılan siyah ve pırlanta gibi parlak olan bir kutudadır.

Sual: İsimleri nedir?

Cevap: İman, muhabbet, sadakat, hamiyet.

Münazarat, s. 139-140.

Sevgi, bir cemiyetin (sivil toplum kuruluşu) en mukaddes maksadı olmalıdır.

İtihat, uhuvvet, itaat, muhabbet ve ilâ-i Kelimetullah, dünyanın en mukaddes cemiyetinin maksadıdır. Millet ve cemiyet onlara intisap etmek lâzımdır. Sair cemiyetler, milleti, asker gibi mazhar-ı muhabbet ve uhuvvet etmek içindir. (Divan-ı Harb-i Örfî, s. 30).

Meşrutiyet (cumhuriyet) sevgi ve eşitlik üzerinde devam edebilir.

Müsemma-i meşrutiyet hak, sıdk, muhabbet ve imtiyazsızlık üzerine beka bulacaktır.

Divan-ı Harb-i Örfî, s. 41.

Toplumumuzun hayat tarzı sevgiyi sevmek düşmanlığa düşmanlık etmektir

Bizim cemaatimizin meşrebi, muhabbete muhabbet ve husumete husumettir. Yani, beyne'l-İslâm muhabbete imdat; ve husumet askerini bozmaktır.

Divan-ı Harb-i Örfî, s. 63.

Muhabbet fedaisi olunmalı

Medenilere galebe çalmak ikna iledir, söz anlamayan vahşiler gibi icbar ile değildir. Biz muhabbet fedaileriyiz; husumete vaktimiz yoktur.

Divan-ı Harb-i Örfî, s. 64-65.

Bizi Avrupa'ya nazaran Orta Çağda bırakan altı sebepten biri: sevgisizlik.

Ben bu zaman ve zeminde, beşerin hayat-ı içtimaiye medresesinde ders aldım ve bildim ki:

Ecnebler, Avrupalılar terakkide istikbale uçmalarıyla beraber; bizi maddî cihette kurun-u vustada durduran ve tevkif eden, altı tane hastalıktır.

O hastalıklar da bunlardır:

Birincisi: Ye'sin, ümitsizliğin içimizde hayat bulup dirilmesi.

İkincisi: Sıdkın hayat-ı içtimaiye-i siyasiyede ölmesi.

Üçüncüsü: Adavete muhabbet.

Dördüncüsü: Ehl-i imanı birbirine bağlayan nuranî rabitaları bilmemek.

Müsemma-i meşrutiyet hak, sıdk, muhabbet ve imtiyazsızlık üzerine beka bulacaktır. Medenilere galebe çalmak ikna iledir, söz anlamayan vahşiler gibi icbar ile değildir. Biz muhabbet fedaileriyiz; husumete vaktimiz yoktur.

Muhabbet,
uhuvvet, sevmek,
İslâmiyetin
mizacıdır,
rabitasıdır. Ehl-i
adavet, mizacı
bozulmuş bir
çocuğa benziyor
ki, ağlamak
ister; bir şey
arıyor ki onunla
ağlasın. Sinek
kanadı kadar
ehemmiyetsiz bir
şey ağlamasına
bahane olur.

Beşincisi: Çeşit çeşit sari hastalıklar gibi intişar eden istibdat.

Altıncısı: Menfaat-i şahsiyesine himmeti hasretmek.

Bu altı dehşetli hastalığın ilâcını da, bir tıp fakültesi hükmünde, hayat-ı içtimaiyemize, eczahane-i Kur'âniye'den ders aldığım "altı kelime" ile beyan ediyorum. Mualecinin esasları, onları biliyorum. (Hutbe-i Şamiye, s. 27-28.)

Elhasıl: Muhabbet, uhuvvet, sevmek, İslâmiyetin mizacıdır, rabitasıdır. Ehl-i adavet, mizacı bozulmuş bir çocuğa benziyor ki, ağlamak ister; bir şey arıyor ki onunla ağlasın. Sinek kanadı kadar ehemmiyetsiz bir şey ağlamasına bahane olur. Hem insafsız, bedbin bir adama benzer ki, suizan mümkün oldukça hüsnüzan etmez. Bir seyyie ile on haseneyi örter. Bu ise, seciye-i İslâmiye olan insaf ve hüsn-ü zan bunu reddeder. (Hutbe-i Şamiye, s. 56-59.)

Hoşgörü ve Ölçüleri

Ferd, mütekellim vahde olsa; müsamahası, fedakârlığı amel-i salihdir. Mütekellim maa'l-gayr olsa hiyanet olur. (Sünühat, s. 20)

Şark husumeti, İslam inkişafını boğuyordu, zail oldu ve olmalı. Garb husumeti, İslamın ittihadına, uhuvvetin inkişafına en müessir sebeptir, baki kalmalı. (Sünühat, s. 62)

İ'lem, eyyühe'l-aziz!

Kâfirlerin, Müslümanlara ve ehl-i Kur'ân'a düşman olmaları küfrün iktizâsındandır. Çünkü, küfür îmâna zıttır. Maahaza, Kur'ân kâfirleri ve âbâ ve ecdatlarını idâm-ı ebedî ile mahkûm etmiştir.

Binâenaleyh, Müslümanlarla ülfet ve muhabbetleri mümkün olmayan kâfirlere muhabbet boşa gidiyor. Onların muhabbetiyle karşılaşamaz, onlardan medet beklenilemez; ancak *حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ* diye Cenâb-ı Hakka ilticâ etmek lâzımdır. (Mesnevi-i Nuriye, s. 76,77)

Ey Müslümanları dünyaya şiddetle teşvik eden ve sanat ve terakkiyat-ı ecnebiyeye cebr ile sevk eden bedbaht hamiyetfüruş! Dikkat et, bu milletin bazılarının din ile bağlandıkları rabitaları kopmasın! Eğer böyle ahmakane, körü körüne topuzların altında bazılarının dinden rabitaları kopsa, o vakit hayat-ı içtimaiyede bir semm-i katil hükmünde o dinsizler zarar verecekler. Çünkü mürtedin vicdanı tamam bozulduğundan, hayat-ı içtimaiyeye zehir olur. Ondan ki, ilm-i usulde, "Mürtedin hakk-ı hayatı yoktur. Kâfir, eğer zimmî olsa veya musalaha etse hakk-ı hayatı var" diye usul-ü şeriatın bir düsturudur. Hem mezheb-i Hanefiyede, ehl-i zimmeden olan bir kâfirin şehadeti makbuldür; fakat fasık merdudü's-şehadettir. Çünkü haindir. (*Lem'alar*, s. 125)

Siyaset ve şefkat, vicdan, hakikat

prensipieri ve anarşizmden kurtulma yolları

Saniyen: Şefkat, vicdan, hakikat bizi siyasetten men ediyor. Çünkü to-kata müstehak dinsiz münafıklar onda iki ise, onlarla müteallik yedi sekiz masum biçare, çoluk çocuk, zayıf, hasta, ihtiyarlar var. Belâ ve musibet gel-se, o sekiz masumlar o belaya düşecekler. Belki o iki münafık dinsiz, daha az zarar görecektir. Onun için, siyaset yoluyla, idare ve âsâyişi ihlâl tarzında, neticenin husulü de meşkûk olduğu halde girmek, Risale-i Nur'un mahiye-tindeki şefkat, merhamet, hak, hakikat şakirtlerini men etmiş.

Salisen: Bu vatan, bu millet ve bu vatandaki ehl-i hükümet, ne şekilde olursa olsun, Risale-i Nur'a eşedd-i ihtiyaçla muhtaçtırlar. Değil korkmak veyahut adâvet etmek, en dinsizleri de, onun dindârâne, hakperestane düsturlarına taraftar olmak gerektir. Meğer ki, bütün bütün millete, vatana, hâkimiyet-i İslamiyeye hıyanet ola.

Çünkü bu millet ve vatan, hayat-ı içtimaiyesi ve siyasiyesi anarşilik-ten kurtulmak ve büyük tehlikelerden halâs olmak için, beş esas lazım ve zarurîdir.

Birincisi: Merhamet.

İkincisi: Hürmet.

Üçüncüsü: Emniyet.

Dördüncüsü: Haram ve helâlî bilip haramdan çekilmek.

Beşincisi: Serseriliği bırakıp itaat etmelidir.

Kastamonu Lahikası, 186

Müslümanların birliği

Yedinci Cinayet: İşittim: İttihad-ı Muhammedî (a.s.m.) namıyla bir cemiyet teşekkül etmiş. Nihayet derecede korktum ki, bu ism-i mübarekin altında bazılarının bir yanlış hareketi meydana gelsin. Sonra işittim: Bu ism-i mübareki bazı mübarek zevât, (Süheyl Paşa ve Şeyh Sâdık gibi zatlar) daha basit ve sırf ibadete ve Sünnet-i Seniyyeye tebaiyete nakletmişler. Ve o siyasî cemiyetten kat-ı alâka ettiler, siyasete karışmayacaklar. Lâkin tekrar korktum, dedim: Bu isim umumun hakkıdır, tahsis ve tahdit kabul etmez. Ben nasıl ki dindar müteaddit cemiyete bir cihetle mensubum. Zira maksatlarını bir gördüm. Kezâlik, o ism-i mübareke intisap ettim. Lâkin tarif ettiğim ve dahil olduğum ittihad-ı Muhammedînin (a.s.m.) tarifi budur ki:

Şarktan garba, cenuptan şimale uzanan bir silsile-i nurânî ile merbut bir dairedir. Dahil olanlar da bu zamanda üç yüz milyondan ziyadedir. Bu ittihadın cihetülvahdeti ve irtibatı, tevhid-i İlâhîdir. Peyman ve yemini, imandır. Müntesipleri, kâlû belâdan dahil olan umum mü'minlerdir. Defter-i esmâları da Levh-i Mahfuzdur. Bu ittihadın nâşir-i eskârı, umum kütüb-ü İslâmiyedir. Günlük gazeteleri de, i'lâ-i kelimetullahı hedef-i maksat eden umum dinî gazetelerdir. Kulüp ve encümenleri, câmi ve mescidler ve dinî medreseler ve zikirhanelerdir. Merkezi de Haremeyn-i Şerifeyndir. Böyle cemiyetin reisi, Fahr-i Âlemdir. Ve mesleği, herkes kendi nefsiyle mücadele, yani ahlâk-ı Ahmediye (a.s.m.) ile tahallük ve sünnet-i Nebeviyeyi ihyâ ve başkalara da muhabbet ve -eğer zarar etmezse- nasihat etmektir. Bu ittihadın nizamnâmesi sünnet-i Nebeviye ve kanunnamesi evamir ve nevâhî-i şer'iyedir. Ve kılıçları da berâhin-i katiadır. Zira, medenilere galebe çalmak ikna iledir, icbar ile değildir. Taharrî-i hakikat, muhabbet iledir. Husumet ise, vahşet ve taassuba karşı idi. Hedef ve maksatları da, ilâ-yı kelimetullahtır. Şeriat da, yüzde doksan dokuz ahlâk, ibadet, âhret ve fazilete aittir. Yüzde bir nispetinde siyasete mütealliktir; onu da ulû'l-emirlerimiz düşünsünler.

Şimdi maksadımız, o silsile-i nurânîyi ihtizaza getirmekle, herkesi bir sevk ve hâhiş-i vicdaniye ile tarik-i terakkîde Kâbe-i kemalâta sevk etmektir. Zira, ilâ-yı kelimetullahın bu zamanda bir büyük sebebi, maddeten terakki etmektir.

*Şarktan garba,
cenuptan şimale
uzanan bir
silsile-i nurânî
ile merbut bir
dairedir. Dahil
olanlar da bu
zamanda üç
yüz milyondan
ziyadedir.
Bu ittihadın
cihetülvahdeti ve
irtibatı, tevhid-i
İlâhîdir.*

ultan Selim'e biat
etmişim. Onun
ittihad-ı İslâmdaki
fikrini kabul
ettim. Zira, o
vilâyat-ı şarkiyeyi
ikaz etti. Onlar
da ona biat ettiler.
Şimdiki şarklılar,
o zamanki
şarklılardır.

İşte ben bu ittihadın efradındanım. Ve bu ittihadın tezahürüne teşebbüs edenlerdenim. Yoksa, sebab-i iftirak olan fırkalardan, partilerden değilim.

Elhasıl: Sultan Selim'e biat etmişim. Onun ittihad-ı İslâmdaki fikrini kabul ettim. Zira, o vilâyat-ı şarkiyeyi ikaz etti. Onlar da ona biat ettiler. Şimdiki şarklılar, o zamanki şarklılardır. Bu meselede seleflerim, Şeyh Cemaleddin-i Efgani, allâmelerden Mısır müftüsü merhum Muhammed Abduh, müfrit âlimlerden Ali Suâvi, Hoca Tahsin ve ittihad-ı İslâmı hedef tutan Namık Kemal ve Sultan Selim'dir ki, demiş:

İhtilâf u tefrika endişesi

Küşe-i kabrimde hattâ bikarar eyler beni.

İttihadken savlet-i a'dâyı def'e çaremiz,

İttihad etmezse millet, dağ-dar eyler beni.

Yavuz Sultan Selim (Divan-ı Harb-i Örfi, s. 27-29).

BEŞİNCİ KELİME: Meşveret-i şer'iyeden aldığım ders budur: Şu zamanda bir adamın bir günahı, bir kalmıyor. Bazan büyür, sirayet eder, yüz olur. Bir tek hasene bazan bir kalmıyor. Belki bazan binler dereceye terakki ediyor. Bunun sırr-ı hikmeti şudur:

Hürriyet-i şer'ie ile meşveret-i meşrua, hakikî milliyetimizin hâkimiyetini gösterdi. Hakikî milliyetimizin esası, ruhu ise İslâmiyettir. Ve Hilâfet-i Osmaniye ve Türk Ordusunun o milliyete bayraktarlığı itibarıyla, o İslâmiyet milliyetinin sade fi ve kalesi hükmünde Arap ve Türk hakikî iki kardeş, o kale-i kudsiyenin nöbetarlarıdır.

İşte, bu kudsi milliyetin rabıtasıyla, umum ehl-i İslâm bir tek aşiret hükmüne geçiyor. Aşiretin efradı gibi, İslâm taifeleri de birbirine uhuvvet-i İslâmiye ile mürtebit ve alâkadar olur. Birbirine mânen -lüzum olsa mad-detten- yardım eder. Güya bütün İslâm taifeleri bir silsile-i nuraniye ile birbirine bağlıdır. (Hutbe-i Şamiye, s. 59.)

Hukukun Üstünlüğü ve Din ve Vicdan Hürriyeti

Altıncı Risale olan Altıncı Kısımın Zeyli

Es'ile-i Sitte

İstikbalde gelecek nefret ve tahkirden sakınmak için, şu mahrem zeyil yazılmıştır. Yani, "Tuh o asrın gayretsiz adamlarına!" denildiği zaman yüzümüze tükürükleri gelmemek için veyahut silmek için yazılmıştır. Avrupa'nın insaniyetperver maskesi altında vahşi reislerinin sağır kulakları çınlasın! Ve bu vicdansız gaddarları bize musallat eden o insafsız zalimlerin görmeyen gözlerine sokulsun! Ve bu asırda, yüz bin cihette "Yaşasın Cehennem" dedirten mim'siz medeniyetperestlerin başlarına vurulmak için yazılmış bir arzıhaldir.

...
Bu yakınlarda ehl-i ilhâdın perde altında tecavüzleri gayet çirkin bir suret aldığından, çok biçare ehl-i imana ettikleri zalimâne ve dinsizcesine tecavüz nevinden, bana, hususî ve gayr-ı resmî, kendim tamir ettiğim bir mâbedimde hususî bir iki kardeşimle hususî ibadetimde, gizli ezan ve kametimize müdahâle edildi. "Niçin Arapça kamet ediyorsunuz ve gizli ezan okuyorsunuz?" denildi. Sükûtta sabrım tükendi. Kabil-i hitap olmayan öyle

vicdansız alçaklara değil, belki milletin mukadderâtıyla keyfi istibdatla oynayan firavunmeşrep komitenin başlarına derim ki:

Ey ehl-i bid'a ve ilhad! Altı sualime cevap isterim.

Birincisi: Dünyada hükümet süren, hükmeden her kavmin, hattâ insan eti yiyen yamyamların, hattâ vahşi, canavar bir çete reisinin bir usulü var, bir düsturla hükmeder.

Siz hangi usulle bu acip tecavüzü yapıyorsunuz? Kanununuzu ibraz ediniz. Yoksa bazı alçak memurların keyiflerini kanun mu kabul ediyorsunuz? Çünkü böyle hususî îbâdâtta kanun yapılmaz ve kanun olamaz.

İkincisi: Nev-i beşerde, hususan bu asr-ı hürriyette ve bilhassa medeniyet dairesinde, hemen umumiyetle hükümfermâ hürriyet-i vicdan düsturunu kırmak ve istihfaf etmek ve dolayısıyla nev-i beşeri istihkar etmek ve itirazını hiçe saymak kadar cür'etinizle, hangi kuvvete dayanıyorsunuz? Hangi kuvvetiniz var ki, siz kendinize "lâdini" ismi vermekle ne dine, ne dinsizliğe ilişmemeyi ilân ettiğiniz halde, dinsizliği mutaassıbâne kendine bir din ittihaz etmek tarzında, dine ve ehl-i dine böyle tecavüz, elbette saklı kalmayacak, sizden sorulacak. Ne cevap vereceksiniz? Yirmi hükümetin en küçüğünün itirazına karşı dayanamadığınız hâlde, nasıl yirmi hükümetin birden itirazını hiçe sayar gibi hürriyet-i vicdaniyeyi cebrî bir surette bozmaya çalışıyorsunuz?

Üçüncüsü: Mezheb-i Hanefinin ulviyetine ve sâfiyetine münâfi bir surette, vicdanını dünyaya satan bir kısım ulemâ'ü's-sü'un yanlış fetvâlarıyla, benim gibi Şâfi'l-mezhep adamlara hangi usulle teklif ediyorsunuz? Bu meslekte milyonlar etbâi bulunan Şâfi mezhebini kaldırıp bütün Şâfiileri Hanefileştirdikten sonra, bana zulüm suretinde cebren teklif edilse, sizin gibi dinsizlerin bir usulüdür denilebilir. Yoksa keyfi bir alçaklıktır. Öylelerin keyfine tâbi değiliz ve tanımıyoruz!

Dördüncüsü: İslâmiyetle eskiden beri imtizaç ve ittihad eden, ciddi din-dar ve dinine samimî hürmetkâr Türklük milliyetine bütün bütün zıt bir surette, frenklik mânâsında Türkçülük namıyla, tahrifdârâne ve bid'akârâne bir fetvâ ile "Türkçe kamet et" diye, benim gibi başka milletten olanlara teklif etmek hangi usuldedir? Evet, hakikî Türklere pek hakikî dostâne ve uhuvvetkârâne münasebettar olduğum hâlde, böyle sizin gibi frenkmeşreplerin Türkçülüğüyle hiçbir cihette münasebetim yoktur. Nasıl bana teklif ediyorsunuz? Hangi kanunla? Eğer milyonlarla efradı bulunan ve binler seneden beri milliyetini ve lisanını unutmayan ve Türklerin hakikî bir vatan-dışı ve eskiden beri cihad arkadaşı olan Kürtlerin milliyetini kaldırıp onların dilini onlara unutturduktan sonra, belki, bizim gibi ayrı unsurdan sayılanlara teklifiniz, bir nevi usul-ü vahşiyâne olur. Yoksa sırf keyfidir. Eşhâsın keyfine tebaiyet edilmez ve etmeyiz!

Beşincisi: Bir hükümet, kendi raiyetine ve raiyet kabul ettiği adamlara herbir kanunu tatbik etse de, raiyet kabul etmediği adamlara kanununu tatbik edemez. Çünkü onlar diyebilirler ki: "Madem biz raiyetiniz değiliz; siz de bizim hükümetimiz değilsiniz."

Hem hiçbir hükümet iki cezayı birden vermez. Bir katili ya hapse atar veyahut idam eder. Hem hapisle ceza, hem idamla ceza bir yerde vermek hiçbir usulde yoktur.

Hem hiçbir hükümet iki cezayı birden vermez. Bir katili ya hapse atar veyahut idam eder. Hem hapisle ceza, hem idamla ceza bir yerde vermek hiçbir usulde yoktur.

*Madem bir şeyi
reddetmek baş-
kadır ve onunla
amel etmek
bütün bütün
başkadır. Ve her
hükûmette şiddetli
muhalifler bulu-
nur. Ve Mecusi
hâkimiyeti altında
Müslümanlar
ve hükûmet-i
İslâmiye-i Öme-
riyede Yahudiler
ve Hıristiyanlar
bulunması ve
âsâyîşe ve idareye
ilişmeyen
hürriyet-i şahsiye-
si her hükûmette
vardır ve ilişil-
mez.*

.....
Altıncısı: Madem sizlerle, itikadınızca ve bana edilen muameleye na-
zaran, külli bir muhalefetimiz var. Siz dininizi ve âhiretinizi dünyanız uğ-
runda feda ediyorsunuz. Elbette, mâbeynimizde, tahmininizce bulunan
muhalefet sırrıyla, biz dahi hilâfınıza olarak, dünyamızı dinimiz uğrunda
ve âhiretimize her vakit feda etmeye hazırız. Sizin zalimâne ve vahşiyâne
hükümünüz altında bir iki sene zelilâne geçecek hayatımızı, kudsi bir şe-
hadeti kazanmak için feda etmek, bize âb-ı kevser hükümüne geçer. ....
(Mektubat, 416-418)

Vicdan Hürriyeti prensibi

.....
Madem cumhuriyet prensipleri hürriyet-i vicdan kanunu ile dinsizle-
re ilişmiyor; elbette mümkün olduğu kadar dünyaya karışmayan ve ehl-i
dünya ile mübareze etmeyen ve âhiretine ve imanına ve vatanına dahi nâfi
bir tarzda çalışan dindarlara da ilişmemek gerektir ve elzemdir. Bin se-
neden beri bu milletin gıda ve ilâç gibi bir hâcet-i zarurisi olan takvâyı
ve salâhati bu mazhar-ı enbiya olan Asya'da hükmeden ehl-i siyaset yasak
etmez ve edemez biliyoruz.

.....
Hükûmet-i cumhuriye, cumhuriyetteki hürriyet-i vicdan düsturuyla,
dinsizlere ve sefahetçilere ilişmiyor. Elbette, dindarlara ve takvâcılara da
ilişmemek gerektir

Birincisi: Madem, hükûmet-i cumhuriye, cumhuriyetteki hürriyet-i vic-
dan düsturuyla, dinsizlere ve sefahetçilere ilişmiyor. Elbette, dindarlara ve
takvâcılara da ilişmemek gerektir. Ve madem dinsiz bir millet yaşamaz ve
Asya din noktasında Avrupa'ya benzemez ve İslâmiyet, hayat-ı şahsiye ve
uhreviye cihetinde Hıristiyanlığa uymaz ve dinsiz bir Müslüman başka din-
sizler gibi olmaz. Ve bu bin seneden beri dünyayı diyanetiyle ışıklandıran
ve bütün dünyanın tehacümatına karşı salâbet-i diniyesini kahramanâne
müdafaa eden bu vatandaki milletin bir ihtiyac-ı fitrisi hükümüne geçen di-
yanet, salâhat ve bilhassa iman hakikatlerinin öğrenmesi yerlerine hiçbir
terakkiyat, hiçbir medeniyet tutamaz. Ve o ihtiyacı onlara unutturamaz. El-
bette bu vatandaki millete hükmeden bir hükûmet, Risale-i Nur'a adalet ve
kanun ve âsâyîş cihetinde ilişemez ve ilişmemeleli.

İkinci esas: Madem bir şeyi reddetmek başkadır ve onunla amel etme-
mek bütün bütün başkadır. Ve her hükûmette şiddetli muhalifler bulunur.
Ve Mecusi hâkimiyeti altında Müslümanlar ve hükûmet-i İslâmiye-i Öme-
riyede Yahudiler ve Hıristiyanlar bulunması ve âsâyîşe ve idareye ilişme-
yenin hürriyet-i şahsiyesi her hükûmette vardır ve ilişilmez. Ve hükûmet
ele bakar, kalbe bakmaz. Ve madem âsâyîşe ve idareye ve siyasete ilişmek
isteyen herhalde hiç şüphesiz gazetelerle ve dünya hâdisâtı ile alâkadar ola-
cak, tâ kendine yardım eden cereyanları ve vaziyetleri ve hâdisâtı bilsin, tâ
yanlış ayağını atmasın. Ve Risale-i Nur ise, şakirtlerini o derece men etmiş
ki, benim yakın dostlarım biliyorlar ki, yirmi beş senedir, değil gazeteleri
okumak, belki sormasını ve merak etmesini ve düşünmesini bana terk et-
tirmiş. Şimdi on senedir kat'iyen dünya cereyanlarından ve vaziyetlerinden,

Alman'ın mağlûbiyeti ve bolşeviğin istilâsından başka hiçbir haber almayacak derecede beni hayat-ı içtimaiyeden çekmiş. Elbette ve elbette, hikmet-i hükûmet ve kanun-u siyaset ve düstur-u adâlet bana ve benim gibi kardeşlerime ilişemez. Ve ilişen, herhalde ya evhamından, ya garazından veya inadından ilişir. (Şualar, 311-313)

Cumhuriyetin temel prensipleri

Cumhuriyet ki, adâlet ve meşveret ve kânunda inhisâr-ı kuvvetten ibârettir. On üç asır evvel Şeriat-ı Garra teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa'ya dilencilik etmek, dini İslâma büyük bir cinâyettir. Ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir. Kuvvet kânunda olmalı. Yoksa istibdat tevzi olunmuş olur. **إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْقَوِيُّ الْغَالِبُ** hâkim ve âmir-i vicdanî olmalı. O da; mârifet-i tam ve medeniyet-i âmm veyâhut din-i İslâm namıyla olmalı. Yoksa istibdat daima hükümfermâ olacaktır.

İttifak hüdâdadır, hevâda ve heveste değil. İnsanlar hür oldular, ama yine abdullahtırlar. Her şey hür oldu. Şeriat da hürdür, meşrutiyet de. Mesâil-i Şeriâtı rüşvet vermeyeceğiz. Başkasının kusuru, insanın kusuruna senet ve özür olamaz. Yeis mâni-i her kemâldir. "Neme lâzım, başkası düşünsün" istibdadın yadigârıdır. Bu cümlelerin mâbeynini rabte edecek olan mukaddematı, Türkçe bilmediğim için mütâliinin fikirlerine havale ediyorum. (Hutbe-i Şamiye, 93)

Adalet-i Mahza, adalet-i izafiye meselesi

Adalet-i mahzâ ile adalet-i izafiyenin izahı şudur ki,

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

4 ayetin mânâ-ı işaretisiyle, bir mâsumun hakkı, bütün halk için dahi iptal edilmez. Bir fert dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenâb-ı Hakk'ın nazar-ı merhametinde hak haktır, küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için iptal edilmez. Bir cemaatin selâmeti için, bir ferdin rızası bulunmadan, hayatı ve hakkı feda edilmez. Hamiyet namına, rızasıyla olsa, o başka meseledir.

Adalet-i izafiye ise, küllün selâmeti için cüz'ü feda eder. Cemaat için, ferdin hakkını nazara almaz. Ehvenüşşer diye bir nevi adalet-i izafiyeyi yapmaya çalışır. Fakat adalet-i mahzâ kabil-i tatbik ise, adalet-i izafiyeye gidilmez. Gidilse zulümdür.

İşte, İmam-ı Ali Radıyallahü Anh, adalet-i mahzâyı Şeyheyn zamanındaki gibi kabil-i tatbiktir deyip, hilâfet-i İslâmiyeyi o esas üzerine bina ediyordu. Mukabilleri ve muarızları ise, "Kabil-i tatbik değil; çok müşkülâtı var" diye, adalet-i izafiye üzerine içtihad etmişler. Tarihin gösterdiği sair esbab ise, hakikî sebep değil, bahanelerdir.

Mektubat, 56-57

Adalet-i mahzâ-yı Kur'âniye, bir mâsumun hayatını ve kanını, hattâ umum beşer için de olsa heder etmez. İki nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. Hodgâmlıkla, öyle insan olur ki, ihtirasına mâni herzeyi, hattâ elinden gelirse dünyayı harap ve nev-i beşeri mahvetmek ister. (Mektubat, 459.)

Adalet-i mahzâ-yı Kur'âniye, bir mâsumun hayatını ve kanını, hattâ umum beşer için de olsa heder etmez. İki nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. Hodgâmlıkla, öyle insan olur ki, ihtirasına mâni herzeyi, hattâ elinden gelirse dünyayı harap ve nev-i beşeri mahvetmek ister. (Mektubat, 459.)

Kanun önünde eşitlik ve adalet

Onuncusu: Adliyede, adalet hakikati ve müracaat eden herkesin hukukunu bilâ-tefrik muhafazaya, sırf hak namına çalışmak vazifesi hükmettiğine binaendir ki, İmam-ı Ali (r.a.) hilâfeti zamanında bir Yahudi ile beraber mahkemede oturup muhakeme olmuşlar. Hem bir adliye reisi, bir memuru kanunca bir hırsızın elini kestiği vakit, o memurun o zâlim hırsıza hiddet ettiğini gördü, o dakikada o memuru azleyledi. Hem çok teessüf ederek dedi: “Şimdiye kadar adalet namına böyle hissiyatını karıştıranlar pek çok zulmetmişler.”

Evet, “Hükm-ü kanunu icra etmekte o mahkûma acımasa da hiddet edemez; etse zâlim olur. Hattâ, kısas cezası da olsa, hiddetle katletse, bir nevi katil olur” diye, o hâkim-i âdil demiş.

İşte, madem mahkemede böyle hâlis ve garazsız bir hakikat hükmediyor. Üç mahkeme bizlere beraat verdiği ve bu milletin yüzde -bilseler, belki- doksanı, Nur talebelerinin zararsız olarak millete ve vatana menfaatli olduklarına pekçok emârelerle şهادet ettikleri halde, burada o mâsum ve teselliye ve adaletin iltifatına çok muhtaç Nur talebelerine karşı ihanetler ve gayet soğuk hiddetli muameleler yapılıyor. Biz her musibete ve ihanetlere karşı sabra ve tahammüle karar verdiğimizden, sükût edip Allah’a havale ederek, “Belki bunda da bir hayır var” dedik.

.....
(Lem’alar, 330-331.)

